

Gerlék és galambok – mennyire ismertek?

A házi galambot már évszázadok óta tartja és tenyészt az ember, ezeket a madarakat még azok is felismerik, akik kevésbé járatosak a madarak világában. De vajon a többi, hazánkban vadon élő galambfajt mennyire ismerjük? Némelyik fontos a vadgazdának és a mezőgazdának egyaránt, sőt két faj védelmet is kapott. Cikkünkben bemutatjuk, hogy mik is a galambok és mik a gerlék?

Parlagi galambok. A legtöbb madár hasonlít a szirti galambra, de sok példány más megjelenésű

Parlagi galamb

– elvadulva emberközelen

A házi galambok elvadult egyedeiből embertűrő vadmadár lett. A nagyobb településeken önfenntartó állománya akár idegenforgalmi látványosság lett (pl.: Velence, Szent Márk tér) – amelyek ellen egyre gyakrabban kénytelenek fellépni a hatóságok. Ezek az elvadult madarak a ténylegesen tenyészetben tartott házi galambtól parlagi galamb néven kerültek megkülönböztetésre. Ezek a madarak már teljesen függetlenül élnek az embertől – mégis szinte kizárólag emberi környezetben, szinte minden lakott területen és azok környékén. Ürülékükkel szennyezik az épületeket, köztéri szobrokat, berendezéseket, akár több betegséget is terjeszhetnek. A parlagi galambok színezete igen változatos. A házi galamb ősére, a szirti galambra emlékeztető sötét színűtől a vörös, fehér tarka és minden egyéb tollszínben megfigyelhetjük, ami köszönhető a gyakori beltenyészetnek is, ami egyben gyakran torz növekedést is eredményez (pl.: a lábujjak hiánya stb.). A fészket épületek padlására, oromzatára, templomtornyokba, neonreklámokba, romosabb épületekbe, ablakpárkányokra építi, erkélyekre, a legváltozatosabb, de lehetőleg védett helyekre építi. Szinte egész évben költ. A fészkaljat két fehér tojás alkotja.

Táplálékát főleg magvak, utcai szemét, növényi részek alkotják, de a települések parlagi galambjai rendszeresen kijárnak mezőgazdasági területekre, borsó-, éró napraforgó táblákra, gabonatarlókra, állattartó telepekre. A galambtenyésztők nem szívesen látják a parlagi galambokat, mert betegségeket okozhatnak az állományban, vagy kereszteződéssel ronthatja az állomány genetikai értékét. A legtöbb településen nem kívánatos vendég, sok környezeti problémát okoz.

Balkáni gerle – jövevény távolról

Messziről érkezett, de nem emberi közvetítéssel. Eredeti élőhelye Hátsó-India, India és Kis-Ázsia területe. A XX. század elejétől erőteljes önálló terjeszkedéssel indult Európa meghódítására. Hazánkba a Balkán-félsziget irányából érkezett - innen a magyar neve -, először 1932-ben írták költését, de már néhány évvel korábban is megfigyelték. Egy igazi kultúrákövető állandó madárrá vált, amely szinte minden településen él és a lakott településektől sohasem távolodik messze.

Könnyű felismerni, a tollazata egyszínű „galambszürke”, világosbarnás árnyalattal, a farok hosszú, a farok vége egyenes. A hím és a tojó egyforma. A madár nyakán látható fekete színű, félhold alakú örv jellegzetes faji bélyeg.

Balkáni gerle. A hím és tojó tollazata egyforma

Balkáni gerle állandó madár

Költőhelye igen változatos. Lombos- és tűlevelű fákra, ablakpárkányokra, erkélyekre, üres virágcserepekbe, balkonládákba, épületek zugaiba, akár még forgalomirányító lámpatestekre, villanyoszlopokra is fészket rak. Két fehér tojás alkotja a teljes fészkaljat. Télen, egy-egy nagyobb település fasorain gyülekeznek és éjszakáznak, nem ritkán több százas csoportban.

Balkáni gerle fiókák egy szőlőlugasban épített fészkekben

A balkáni gerle rendszeres etetéssel akár az ablakpárkányunkra, balkonunkra vagy kertünkbe is odaszokik. Kertekben dísz- és gyümölcsfákon rendszeresen költ. A fészkeket azonban rendszeresen kifoszthatják a környéken előforduló házi macskák. Az utóbbi évtizedben a legnagyobb városi ellenségük a fészkek kifosztásával a településeken terjeszkedő varjúfélék, a szarka és különösen a dolmányos varjú.

Betakarításkor gyülekező balkáni gerlék

Örvös galamb

– a természetből emberközelen

Az örvös galamb néhány évtizede még az egyik legfélénkebb madárnak számított. Síkvidéki élőhelyein, fasorokban, erdősávokban az ember közeledtére már messziről szárnya kelt. Az elmúlt évtizedekben viszont először Nyugat-, majd Közép-Európában igen látványos élőhely váltása révén a városi parkok, fasorok, kertek közönséges és egyre szelídebb madarává vált. Napjainkban szinte már egész Magyarországon urbanizálódott, számos település

Az örvös galamb gyakorta mutatkozik lakott területeken

belterületén, a beépített övezetben költ. A természetben egyaránt előfordul hegy- és dombvidéken, valamint sík területeken is. Vonuló madár, amely február és november között látható hazánkban, néha áttelel.

Európa legnagyobb termetű galambféléje. Az öreg madarak hátoldala és hasa, valamint feje sötét. A mell és a nyak elülső része bíborvörös árnyalatú. A nyakon oldalt fehér sávot visel. Röptében fehér szárnyfolt látható a szárnyán. A fiatal madarak egyszerűbb színezetűek, és a nyakukról hiányzik a fehér folt.

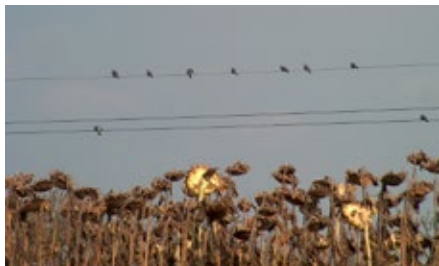

Az örvös galamb egyre bizalmasabb madár

A magasabb fákhöz ragaszkodik, noha utcai fasorokban akár néhány méter magasán lévő fészkelése is ismert. Évente kétszer is költ.

Táplálékát főleg kisebb magvak, növényi részek alkotják, a gabonatarlókon is felszedi az elhullott gabonaszemeket, az érféltben lévő napraforgóra is jár.

Nagyobb parkokban szívesen veszi a madáritató kihelyezését. Külön védelmet nem igényel, ha nem háborgatják, bizalmas madárrá válhat.

Örvös galambok gyülekeznek napraforgó tábla mellett

Vadgerle – csökkenő állományban

A közvetlen emberi jelenléttel szemben kissé bizalmatlan madár. Mint vonuló madarat, hazánkban április végétől szeptember közepéig láthatjuk. A természetben ritkás, ligetes erdőszéleken és bokrosokban fészkel, alföldi-, dombosági- és középhegységi területeken egyaránt. A hangja mindig elárulja, amikor kiszáradt faágakon vagy villanyvezetékeken turbékol.

A vadgerle a legváltozatosabb színű hazai galambféléink

Vadgerle egy alföldi nyárasban

A balkáni gerlénél kisebb termetű. Változatos színezetű galambféléje. Az öreg madarak háta vörösbarna, kisebb fekete foltokkal. A hasa világos és enyhén rózsaszín árnyalatú. A nyakán kétoldalt fekete-fehér tarka folt látható. Röptében ék alakú farkán fehér szegély jól látható. A fiatal madarak vörösbarna színezetűek és mintázatuk halványabb. A nyakon nincs tarka folt.

Néhány kisebb ágból álló fészket fákra vagy magasabb bokrokra építi. Magvakat és zöld növényi részeket fogyaszt, kisebb részben apró rovarokat is. Védett faj!

Kék galamb – bükkösök odúlakója

A legkevésbé ismert galambunk. Élőhelye leginkább a középhegységi zárt erdők, főként bükkösök, illetve ártéri ligeterdők, ritkábban nagyobb parkok. Más galambtól eltérően odúban fészkel. Tavasszal a hímek mély bűgő hangja a kevésbé hozzáértők számára akár félelmetesnek is tűnhet.

Vonuló madár, amelyik ősszel és télen kisebb csoportokba verődve alacsonyabb, síkvidéki területekre vándorolnak. Hazánkban február és november között láthatók, ritkábban át is telel. Színes galambfélé, a háta, a hasa, feje kékeszürke. Nyakának két oldalán zöldes foltjai feltűnnek. A szárny- és fark tollai vége feketék. A legritkább hazai galambunk.

Gerlek és galambok - a mezőgazda és a vadgazda szemével

Az előzőekben ismertetett fajok közül néhánynak mezőgazdasági jelentősége is lehet. A nagyobb tömegben megjelenő parlagi galambok, balkáni gerlek a tavaszi borsóvetések gyakori látogatói. A sekélyen vetett magban jelentős veszteséget okozhatnak. Későbbi időszakban a napraforgó érés vonzza nagyobb tömegben a galambféléket. Mind a balkáni gerle, mind az örvös galambok előszeretettel gyülekeznek a napraforgó táblák környékén. Már a tejes érésű szemekre is járnak, de különösen a már leszárított, de még be nem takarított fejekben lévő szemek adják táplálékuk jelentős részét. Nemcsak az elfogyasztott magmennyiség jelenthet problémát, hanem a madarak által kivert, kipergetett szemvesztés is jelentős lehet.

A veszteség csökkenthető az érő táblák időbeni betakarításával, illetve a vadkár elhárító vadászattal. A balkáni gerle és az örvös galamb vadászható apróvad faj, augusztus 15-e után kezdődik a vadászati idejük, amely egészen a következő év január 31-ig tart. A napraforgó táblákra behúzó madarak sportos vadászati lehetőséget adnak, amelyre vendégvadászokat is lehet szervezni.

A vadgerle és a kék galamb hazánkban természetvédelmi oltalom alatt áll. A vonulási veszteségek, élőhelyi változások, különösen a mediterrán és az észak-afrikai mértéktelen vadászat a vadgerle állományára kedvezőtlenül hat, ennek a madárnak a hazai állománya csökkenő.

Gerlek és galambok. Némelyik köztünk él, mások emberkerülő. Bűgő hangjuk a tavaszi erdő, a városi parkok, kertek békéjét sugározza. Nélkülük szegényebbek lennénk!

Dr. Juhász Lajos, Varga Sámuel Zsolt
Debreceni Egyetem, MÉK,
Természetvédelmi Állattani
és Vadgazdálkodási Tanszék

Fotók: Dr. Juhász Lajos